

Klovnens metode

Af Pia Cisko, Hospitals- og Demensklovn, formand for foreningen Forglemmigej

At være sammen med et menneske med demens

Klar kommunikation, omsorg og respekt er nogle af nøgleordene i samværet med mennesker med en demenssygdom. Udfordringen er at finde måder at være sammen på, hvor menneskets behov og følelser stadig bliver anerkendt. For følelserne er der stadig, selv om man har fået demens, og ethvert menneske har behov

for at blive set, anerkendt og respekteret. Det er nødvendigt at tænke nyt – både i forhold til hvordan man taler sammen, hvordan man opfører sig over for hinanden, og hvad man laver sammen.

'For ca. 15 år siden, kort tid efter at jeg startede mit arbejde som hospitalsklovn, fik jeg mulighed for at vikariere for en klovnekollega på et plejehjem', fortæller Pia Cisko, som er tidligere sygeplejerske, nu Hospitals- og Demensklovn, og formand for Foreningen Forglemmigej. 'Jeg havde da arbejdet 1 års tid som hospitalsklovn, men aldrig før sat mine klovnesko på et plejehjem og havde ingen idé om hvad det kunne.'

'Jeg var vildt spændt, men også nervøs. Hvordan ville beboerne tage imod mig som klovn? Ville de blive vrede og provokerede over min røde næse, og hvad ville de pårørende sige? Ville jeg mon være i stand til at skabe et værdigt møde med beboerne?' 'Og hvad er overhovedet meningen med, at en klovn skal besøge ældre mennesker på et plejehjem?' 'Ja, det må du nok have lov at sige, det kan måske virke fjollet, men meningen og erfaringen er, at klovnen som figur, gennem humor, kropssprog og poesi, faktisk kan skabe en fin og særlig kontakt til beboere med demens, der ikke længere kan kommunikere via det talte sprog', fortæller Pia Cisko.

Det er som om, at klovnenes skæve, naive, ærlige og kærlige tilgang til livet, rammer ind i noget alment menneskeligt. Klovnen møder og ser dig, der hvor du er. Alle har behov for at blive set og være i fokus. *'Jeg bliver selv stadigvæk rørt over at se, hvordan beboere, som ellers kan være svære at få kontakt til, lyser op, når vi som klovne træder ind i af døren i vores farvestrålende tøj og vores røde næser. Jeg husker bla. hvordan en herre, der stort set ikke havde noget sprog tilbage, engang kiggede på mig og sagde "skør, skør" mens han pegede på min næse og grinede.'*

Efter utallige klovnebesøg på forskellige plejehjem og en studietur til Demensklovnene 'Elderflowers' i Skotland, tog Pia Cisko for fem år siden initiativ til at danne foreningen Forglemmigej. Initiativet var et skridt hen imod en professionalisering af Demensklovnen som fag og metode, og foreningen består nu af to sjællandske og syv jyske demensklovne.

'Vi har haft korte og lange besøgsforløb på plejehjem i hele landet, men de lange forløb har helt sikkert været mest spændende', reflekterer Pia. 'Når beboerne og vi har lært hinanden at kende, har vi faktisk fra gang til gang, kunnet udvikle og bygge videre på de historier vi sammen har skabt. Fx besøgte vi engang en kvinde, der havde en lift monteret i sit stueloft. Ved det første besøg, havde en af mine klovnekollegaer taget en flyvetur i liften, hvilket iflg. personalet fik kvinden til at skraldgrine i flere dage. Når vi efterfølgende kom på besøg, pegede kvinden op på liften og begyndte at grine, hvilket betød, at vi skulle ta' endnu en flyvetur'.

'Jeg elsker at tage på eventyr frem og tilbage i tiden, sammen med beboerne. At skabe en 'Her & Nu Bobbel' sammen med en beboer, hvor jeg selv nyder at være, ligeså meget som beboeren. Det er så smukt, når det lykkes at skabe den der fine kontakt'.

Psykiske tilstande reflekteres igennem hinandens ad-

færd, og når begge parter mødes i dette fælles øjeblik, giver det en udvidet oplevelse.

'Jeg bliver glad, når der sker en transformation, hvor spænding bliver til forløsning, hvor indelukthed bliver til nærvær, hvor vrede bliver til forsoning og tillid, og hvor tid og sted ingen betydning har'.

Fakta om Hospitalsklovn - Demensklovn

Klovnen som kommunikationsmetode er allerede kendt på landets børneafdelinger, hvor Danske Hospitalsklovne har haft sin gang i næsten 20 år.

Metoden har primært været anvendt som støtte og hjælp til børn i hhv. somatikken og i børnepsykiatrien, i at mestre deres hospitalsophold. Dette med så stor succes, at der nu er ca. 60 uddannede hospitalsklovne

fordelt rundt omkring på børneafdelingerne i Danmark. Metoden har imidlertid vist sig også at være brugbar i forhold til andre målgrupper, fx mennesker med demens. Begrebet Demensklovn er skabt af Foreningen Forglemmigej, og er en specialisering af klovnemetoden. Metoden kan beskrives som værende 'Sjælens Apotek', hvor klovnen gennem et æstetisk, organisk og sanseligt møde, forsøger at finde vej ind til mennesket bag demensen.

Kommunikationen foregår ved hjælp af kropssprog, poesi, musik, dans, nærvær og humor, hvor demensklovn tilpasser mødet i forhold til modtagerens ændrede funktionsniveau og den aktuelle dag. Klovnen tilstræber at være tydelig og klar i kommunikationen, og der er ikke nogen forudbestemt dagsorden. Mødet kan

En hjort i stuen – et klovnebesøg

Persiennerne er trukket halvt ned og skærmer for den stærke eftermiddagssol, der ellers gør et ihærdigt forsøg på at fylde den lille stue med sollys. I en blå sofa sidder et ældre ægtepar og deres voksne datter. De holder hinanden i hånden, alle tre, og man fornemmer en stærk samhørighed. Der er stille i stuen, ingen siger noget, kun lyden af Bornholmeruret på væggen bryder tavsheden, tik tak, tik tak, og så tre slag... Det er kaffetid. Pludselig bliver Bornholmerurets tik tak overdøvet af, at det banker på døren. Det er ikke kaffevognen. Det er derimod en kvinde med en rød næse, der forsigtigt åbner døren på klem og spørger, om hun og hendes ven må komme indenfor.... ? Den ældre herre kigger undrende på sin kone... Konen løfter spørgende sine skuldre, men svarer dog, at kvinden og hendes ven er velkomne. Også datteren nikker samtykkende.

Der træder to klovne ind i stuen. Deres næser er postkasserøde, og de er begge klædt i spraglede farver. Den mandlige klovn har en tropehjelm på og en kæde m. dyretænder om halsen. Den kvindelige klovn har noget festligt hårpynt på, i samme gule farve som hendes strømpebukser. Klovnene smiler til den lille familie. Den kvindelige klovn nejer og siger goddag, og nejer igen efterfulgt af et goddag, og nejer så én gang til.... efterfulgt af et stille 'goddag'. Den anden klovn kigger bestemt på sin rød næse og siger, at nu er det vist nok, men det får blot den nejdende klovn til at neje endnu mere og igen og igen og lige en gang til...

Den ældre herre i sofaen ser spørgende over på sin kone, som sidder og klukker lidt genert over de to gæster. Så vender han blikket over på datteren, som sender ham et smil og et lille anerkendende nik. Klovnen med tropehelmen træder et lille skridt frem og rækker hånden afventende frem mod den ældre herre. *'Goddag, mit navn er Hr. Rosenquist'*. Hr. Rosenquist peger på sin halskæde og fortsætter... *'ja, jeg var jæger i mine unge dage'*. Den ældre herres ansigt lyser op, og han rækker langsomt sin hånd frem mod klovnen, og de trykker hænder. Der er kontakt.

Hr. Rosenquist bemærker, at der hænger et hjortegevir på en træplade på væggen ved vinduet. Hr. Rosenquist peger i retning af geviret, nikker og ser spørgende på den ældre herre... Den ældre herre smiler skævt, han rykker frem til kanten af sofaen for at rejse sig, og med nogen besvær kommer han op fra sofaen, tager fat om sit gangstativ, retter sig op og bevæger sig langsomt hen til geviret. De to herrer mødes, de kigger op på geviret, og dernæst på hinanden med en indforstået respekt og anerkendelse. Der bliver ikke sagt noget. Hr. Rosenquist viser med lyd og kropssprog, hvor stor hjorten må have været, og hvor svært det må have været at nedlægge så stort et bytte.... Den ældre herre smiler, og hans øjne bliver kæmpe store. Man fornemmer næsten, at der kører en film bag hans øjne.

Imens er Todaisy, som den kvindelige klovn hedder, begyndt at agere hjort og hun springer nu elegant og graciøst omkring på gulvet. Ind og ud mellem spisebordsstolene, rundt om en lænestol, og hen til vinduet. Hr. Rosenquist lader sin fantasiriffel, og da hjorten som er forklædt som klovn, står helt stille.... sigter Hr. Rosenquist og....og han skyder Bum!!! AV råber hjorten højlydt, hun er såret og spørger gestikulerende den ældre herre, om hun må falde om i sofaen. Alle bryder ud i latter over det komiske set-up, og over forskrækkelsen over, at der netop her i stuen, lige nu er blevet skudt en hjort. Den ældre herre klukker, så hele kroppen hopper op og ned. Hans kone har blanke øjne, som hun tørrer med sit lommetørklæde, mens hun smiler.

Latteren forløser og forandrer energien og stemningen i stuen, og da klovnene kort efter siger farvel, takker datteren for besøget og siger, at det besøg vil de aldrig glemme.

således tage form i alle retninger, afhængigt af energien og samspillet mellem de to mennesker.

Demensklovnene kommer med en baggrund som erfarne hospitalsklovne, skuespillere og musikere. Ved siden af den kunstneriske baggrund, modtager demensklovnene undervisning i, hvad det vil sige at have en demenssygdom. Klovnene får herudover klovnetræning, som er særlig fokuseret på at arbejde med mennesker med demens. Demensklovnemetoden praktiseres i flere lande i og udenfor Europa.

Erfaringer med klovnetoden indenfor Demensområdet

Forglemmigej har aflagt mellem 40 og 80 besøg fordelt i hele landet, hvert år siden foreningen blev dannet. Forglemmigej har medvirket i flere projekter, bla. 'Det gode hverdagsliv m. demens' (Slotsgaarden 2014), Metoder til at undgå fastholdelser af mennesker m. demens' (DCA 2015).

Forglemmigej har deltaget i forløbet 'Det legende menneske' (Fuglsanggården 2016), afviklet flere inspirationsworkshops for personale og pårørende, og det er planen i et kommende projekt at sætte fokus på at inspirere og hjælpe pårørende til at finde nye veje i samværet med deres demente familiemedlem.

Betydningen af klovnearbejde med mennesker med demens er desuden dokumenteret gennem internationale artikler fx (Gladkova og Mogensen 2006). Kontos

m.fl. (2017), et antropologisk speciale (Houmøller-Jørgensen 2017) samt artikel i Social Kritik (Just 2017). Metoden har også være beskrevet i lokale aviser og TV-indslag fx Midt vest.

Forglemmigejbesøgene finansieres af det enkelte plejehjem. Projekterne er som regel finansieret på baggrund af fondsansøgninger eller SATS-puljemidler.